

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian
Hungarian College of Higher Education

Challenges and Effects of Crisis Situations on Education

2
0
2
4

SELECTED
PAPERS

Berehove,
30-31 March 2023

International Academic Conference

ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 30–31 березня 2023 року

Збірник наукових праць

KRÍZISHELYZETEK
HATÁSA ÉS KIHÍVÁSAI
AZ OKTATÁSBAN

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2023. március 30–31.

Tanulmánykötet

CHALLENGES AND EFFECTS
OF CRISIS SITUATIONS
ON EDUCATION

International Academic Conference
Berehove, 30–31 March, 2023

Selected papers

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

**ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 30–31 березня 2023 року

Збірник наукових праць

ЗУІ ім. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ
Берегове
2024

УДК 370:061.3

В 41

Збірник наукових праць містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування», яка відбулася 30–31 березня 2023 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.

Рекомендовано до видання у друкованій та електронній формі (PDF) рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (протокол №1 від «25» січня 2024 року)

Підготовлено до видання кафедрою педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти спільно з Видавничим відділом Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

За редакцією:

Емьовке Берсхауер-Олас, Єва Гуттерер, Лідіко Греба та Каталін Поллоі

Технічне редагування та верстка: *Олександр Добош, Ласло Вездел та Вівієн Товт*

Коректура: *Лідіко Гріца-Варцаба, Лідіко Греба та Катерина Лізак*

Дизайн обкладинки: *Вівієн Товт*

УДК: *Бібліотека ім. Опаци Черв Яноша при ЗУІ ім. Ф.Ракоці II*

Відповідальний за випуск:

Олександр Добош (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)

Матеріали наукового видання рецензовані Науковою радою міжнародної науково-практичної конференції.

За зміст наукових праць відповідальність несуть автори.

Проведення конференції та друк видання здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)
Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Карпатської України 36, м. Ужгород, 88006. Електронна пошта: print@rik.com.ua)

ISBN 978-617-8143-15-2 (палітурка)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

© Автори, 2024

© Редактори, 2024

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, 2024

II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

**KRÍZISHELYZETEK
HATÁSA ÉS KIHÍVÁSAI
AZ OKTATÁSBAN**

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2023. március 30–31.

Tanulmánykötet

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Beregszász
2024

ETO 370:061.3

K-95

A kiadvány a 2023. március 30-31-én Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszéke által rendezett *Krizishelyzetek hatása és kibívásai az oktatásban* című nemzetközi tudományos konferencián elhangzott előadások szerkesztett anyagát tartalmazza.

Nyomtatott és elektronikus formában (PDF-fájlformátumban) történő kiadásra javasolta
a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2024. január 25., 1. számú jegyzőkönyv).

Kiadásra előkészítette a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Részlege és Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszéke.

Szerkesztette:

Berghauer-Olasz Emőke, Hutterer Éva, Greba Ildikó és Pally Katalin

Műszaki szerkesztés és tördelés: *Dobos Sándor, Vezsdel László és Tóth Vivien*

Korrektúra: *Griexa-Varcaba Ildikó, Greba Ildikó és Lizák Katalin*

Borítóterv: *Tóth Vivien*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felel:

Dobos Sándor (a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Kiadói Részlegének vezetője)

A kötetben található tanulmányokat a konferencia Tudományos Tanácsa lektorálta.

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

**A konferenciát és a kiadvány megjelentetését
Magyarország kormánya támogatta**

Kiadó: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (cím: 90 202, Beregszász, Kossuth tér 6. E-mail: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

Nyomdai munkálatok: „RIK-U” Kft. (cím: 88 006 Ungvár, Kárpáti Ukrajna u. 36. E-mail: print@rik.com.ua)

ISBN 978-617-8143-15-2 (keményfedelű)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

© A szerzők, 2024

© A szerkesztők, 2024

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2024

FERENC RAKOCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE
OF HIGHER EDUCATION

**CHALLENGES AND EFFECTS
OF CRISIS SITUATIONS
ON EDUCATION**

International Academic Conference
Berehove, 30-31 March 2023

Selected papers

Transcarpathian Hungarian College
Berehove
2024

UDC 370:061.3

K-95

The publication contains materials of the international academic conference on *Challenges and Effects of Crisis Situations on Education*, organised by the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education and Management of Educational Institutions of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in Berehove on 30–31 March 2023.

Recommended for publication in printed and electronic form (PDF file format)
by the Academic Council of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education (record No. 1 of January 25, 2024)

This volume of conference materials has been prepared by
the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education
and Management of Educational Institutions and the Division of Publishing
of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

Edited by:

Emőke Berghauer-Olasz, Éva Hutterer, Ildikó Greba and Katalin Pally

Technical editing and pagination: *Sándor Dobos, László Vezsdel and Vivien Tóth*

Proof-reading: *Ildikó Gricza-Varcaba, Ildikó Greba and Katalin Lizák*

Cover design: *Vivien Tóth*

Universal Decimal Classification (UDC): *Apáczai Csere János Library of Ferenc Rakoczi II
Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing:

Sándor Dobos (head of the Division of Publishing of Ferenc Rakoczi II
Transcarpathian Hungarian College of Higher Education)

Selected papers were proofread by the Scientific Board
of the international academic conference.

Authors are responsible for the content of the conference materials.

**The conference and the publication of selected papers
sponsored by the government of Hungary.**

Publishing: Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Address: Kossuth square 6, 90202 Berehove, Ukraine. E-mail: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

Printing: “RIK-U” LLC (Address: Carpathian Ukraine Street 36, 88006 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua)

ISBN 978-617-8143-15-2 (hardback)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

© Authors, 2024

© Editors, 2024

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2024

A KONFERENCIA TUDOMÁNYOS TANÁCSA

- Dr. habil. Bárczi Zsófia egyetemi docens, dékán** – Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-Európai Tanulmányok Kara (Szlovákia)
- Prof. Dr. Bida Olena egyetemi tanár, tanszékvezető** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék (Ukrajna)
- Prof. Dr. Csernicskó István egyetemi tanár, az MTA tagja, rektor** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Ukrajna)
- Dr. Grabovac Beáta rendkívüli egyetemi tanár** – Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szerbia)
- Prof. Dr. med. Grezsa Ferenc címzetes egyetemi tanár** – Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Továbbképző Központ (Magyarország)
- Dr. habil. Hanák Zsuzsanna egyetemi docens, intézetvezető** – Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet (Magyarország)
- Dr. habil. Híves-Varga Aranka egyetemi docens, intézetvezető** – Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet (Magyarország)
- Prof. Dr. Komár Olga egyetemi tanár** – Pavlo Ticsina Umányi Állami Pedagógiai Egyetem, Az Elemi Iskolai Oktatás Módszertana és Innovációs Technológiák Tanszék (Ukrajna)
- Dr. habil. Lidia Marszałek** – Mazóviai Akadémia, Plock (Lengyelország)
- Dr. Orosz Ildikó főiskolai docens, elnök** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Ukrajna)
- Prof. Dr. Osadchenko Inna egyetemi tanár** – Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Szociális Munka és Rehabilitáció Tanszék (Ukrajna)
- Prof. Dr. Prima Raisza egyetemi tanár** – Leszja Ukrajinka Volinyi Nemzeti Egyetem, Az Elemi Iskolai Oktatás Elmélete és Módszertana Tanszék (Ukrajna)
- Prof. Dr. Pusztai Gabriella egyetemi tanár, az MTA tagja, intézetvezető** – Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet (Magyarország)
- Prof. Dr. Tóth Péter egyetemi tanár** – Selye János Egyetem, Neveléstudományi Tanszék (Szlovákia)

НАУКОВА РАДА КОНФЕРЕНЦІЇ

Барці Жофія, доктор габілітований, доцент, декан факультету центральноєвропейських студій Університету Костянтина Філософа в Нітрі (Словакія)

Біда Олена Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

Ганак Жужанна, доктор габілітований, доцент, директор інституту психології Католицького університету імені Кароля Естергазі (Угорщина)

Гівеш-Варга Аранка, доктор габілітований, доцент, директор інституту освітніх, педагогічних наук Печського університету (Угорщина)

Грабовац Беата, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальних і гуманітарних наук Новосадського університету (Сербія)

Грежа Ференц, психіатр, професор інституту післядипломної психологічної освіти Реформатського університету імені Гашпара Каролі, Інститут психології (Угорщина)

Комар Ольга Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Україна)

Маршалеk Лідія, доктор габілітований, професор Мазовецької академії в Плоцьку (Польща)

Орос Ільдико Імріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, президент Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

Осадченко Інна Іванівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Україна)

Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (Україна)

Пустаї Габрієлла, доктор педагогічних наук, професор, член Угорської академії наук (УАН), директор інституту освіти і культури Дебреценського університету (Угорщина)

Товт Петер, доктор педагогічних наук, професор кафедри освітніх, педагогічних наук Університету імені Яноша Шее (Словаччина)

Черничко Степан Степанович, доктор гуманітарних наук, професор, член Угорської академії наук (УАН), ректор Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

SCIENTIFIC COUNCIL OF THE CONFERENCE

Zsófia Bárczi, DSc, professor, dean – Constantine the Philosopher University in Nitra, Fakulte stredoeurópskych štúdií (Slovakia)

Olena Bida, DSc, professor, head of department – Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education and Management of Educational Institutions (Ukraine)

István Csernicsekó, DSc, professor, full member of the Hungarian Academy of Sciences (MTA) rector – Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine)

Beáta Grabovac, PhD, associate professor – University of Novi Sad, Hungarian Language Teacher Training Faculty, Faculty of Social and Human Sciences (Serbia)

Ferenc Grezsa MD, honorary professor – Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary, Institute of Psychology (Hungary)

Zsuzsanna Hanák, DSc, professor, director of institute – Eszterházy Károly Catholic University, Institute of Psychology (Hungary)

Aranka Híves-Varga, DSc, professor, director of institute – University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Hungary (Hungary)

Olha Komar, DSc, professor, head of department – Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Department of professional methods and innovative technologies in primary school (Ukraine)

Lidia Marszałek, DSc, professor – Akademia Mazowiecka w Plocku (Poland)

Ildikó Orosz, PhD, associate professor, president – Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine)

Inna Osadchenko, DSc, professor – National University of bioresources and nature management of Ukraine, Department of social work and rehabilitation (Ukraine)

Raisa Prima, DSc, professor, head of department – Lesya Ukrainka Volyn National University, Department of Theory and Methodology of Primary Education (Ukraine)

Gabriella Pusztai, DSc, professor, full member of the Hungarian Academy of Sciences (MTA) director of institute – University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management (Hungary)

Péter Tóth, DSc, professor – J. Selye University, Faculty of Education (Slovakia)

TARTALOM / ЗМІСТ / CONTENT

<i>Empirikus és neveléstörténeti kutatások eredményei / Результати емпіричних та історико-педагогічних досліджень / Results of empirical and educational historical research</i>	19
<i>Boldizsár Boglárka – Cseri Kinga – Sipos Judit: MAGYAR ÉS SZLOVÁK EGYETEMISTÁK TANULÁSI ÉS ÉLETVITELI VÁLTOZÁSAINAK VIZSGÁLATA A VILÁGJÁRVÁNY IDEJÉN</i>	21
<i>Csoóri Zsófia: A KÁRPÁTALJAI TANÍTÓKÉPZÉS SZERVEZÉSI ÉS PEDAGÓGIAI ALAPJAI A CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG IDEJÉN (1919–1938)</i>	35
<i>Inántsý-Pap, Ágnes – Szilágyi, Barnabás: THE SEARCH FOR GREEK CATHOLIC IDENTITY THROUGH UPBRINGING AND EDUCATION</i>	47
<i>Kinczerová Adriana – Szabó L. Dávid: A PANDÉMIA HATÁSA AZ ERASMUS+ MOBILITÁSOKRA A SELYE JÁNOS EGYETEMEN</i>	55
<i>Molnár, Nikoletta: TEACHER-STUDENT COMMUNICATION CHARACTERISTICS AND THE CRISIS SITUATION</i>	67
<i>Pallay Katalin – Nagy-Füzesséry Bernadett: A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA ÉS AZ UNGVÁRI NEMZETI EGYETEM MAGYAR HALLGATÓI KÖZÖTTI TÁRSAS KAPCSOLATOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA ÉS EZEK HATÁSA A KÉT INTÉZMÉNY HALLGATÓINAK EREDMÉNYESSÉGÉRE</i>	77
<i>Szabó L. Dávid – Sýkora Hernády Katalin: A KOMMUNIKÁCIÓS KOMPETENCIA MEGJELENÉSE A SZLOVÁKIAI ÉS A MAGYARORSZÁGI ÁLTALÁNOS ISKOLÁS OLYAN PEDAGÓGIAI DOKUMENTUMOKBAN, AMELYEK A DUALIZMUS KORSZAKÁVAL FOGLALKOZNAK</i>	101
<i>Szalay Ignác: A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ELŐTTI MAGYAR KÖZÉPISKOLAI TÖRTÉNELEMKÖNYVEK ILLUSZTRÁCIÓI</i>	111
<i>Varga, Aranka: VULNERABLE GROUPS IN CRISIS SITUATIONS: HOW TO SUPPORT ROMA STUDENTS' COPING STRATEGIES</i>	119
<i>Vincze Tamás András: MAGYAR ARISZTOKRATA HÖLGYEK PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGE A XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN</i>	129

<i>Oktatásszervezési és távoktatási tapasztalatok / Досвід організації освітнього процесу та дистанційного навчання / Educational management and distance learning experiences</i>	137
<i>Andl, Helga – Laki, Tamásné: "WE ARE IN THIS TOGETHER" – DISTANCE LEARNING EXPERIENCE IN SMALL SCHOOLS IN A PANDEMIC IN SPRING 2021</i>	139
<i>Андрусик Павло: ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	151
<i>Bernhardt, Renáta: SECONDARY SCHOOL STUDENTS' VIEWS ON DIGITAL EDUCATION IN RELATION TO ON-LINE OPPORTUNITIES IN HIGHER EDUCATION</i>	157
<i>Чичук Антоніна – Кучай Олександр – Гуттерер Єва – Візавер Вікторія: НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ І ВОЄННОГО СТАНУ</i>	167
<i>Dezső, Renáta Anna: "ALL'S WELL THE END'S WELL"? CHALLENGES AND LESSONS LEARNT OF AN INTERNATIONAL PEDAGOGY BACHELOR PROGRAM INTRODUCED IN THE MIDDLE OF THE COVID 19 PANDEMIC</i>	173
<i>Dudás János – Holovács József: ONLINE INFORMÁCIÓS RENDSZER KÉSZÍTÉSE AZ OKTATÁSI FOLYAMATOK ADMINISZTRÁLÁSÁRA A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA RÉSZÉRE</i>	183
<i>Furcsa, Laura: PERCEIVED BENEFITS OF ONLINE ORAL EXAMINATIONS AT UNIVERSITIES</i>	191
<i>Fábián Márta – Bárány Erzsébet – Lechner Ilona – Huszti Ilona: A RÁKÓCZI-FŐISKOLA HALLGATÓINAK ATTITÚDJE A (NYELV)TANULÁSHOZ A TÁVOKTATÁS SORÁN</i>	199
<i>Kecskés Judit: KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK A MAGYAR ALAPSZAKOS KÖZÖS KÉPZÉS FINNUGOR NÉPEK ÉS NYELVEK C. TÁRGYÁNAK OKTATÁSÁBAN</i>	215
<i>Magyar, Ágnes: HOW HAVE SECONDARY SCHOOL STUDENTS EXPERIENCED DIGITAL WORK SCHEDULES?</i>	225
<i>Prescott-Pickup, Francis J: DISTANCE LEARNING DURING THE COVID-19 PANDEMIC: THE EXPERIENCE OF STUDENTS IN A LARGE HUNGARIAN UNIVERSITY</i>	235
<i>Прядко Олександр: ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ</i>	247

<i>Oktatástechnológiai innovációk / Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі / Innovative educational technologies</i>	251
<i>Árva, Valéria – Márkus, Éva – Trentinné Benkő, Éva: APPLICATION OF EARLY LANGUAGE TEACHING METHODOLOGY IN DIGITAL EDUCATION. A RESEARCH PROJECT BY THE HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES AND THE FACULTY OF PRIMARY AND PRESCHOOL EDUCATION, EÖTVÖS LORÁND UNIVERSITY</i>	253
<i>Baksa Adrien – Sztojka Miroszláv: A PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁS TANÍTÁSA-TANULÁSA MATEMATIKA-ÓRÁN</i>	267
<i>Csucska Petra – Csopák Éva: AZ OLVASÁS IRÁNTI ATTITŰD VIZSGÁLATA AZ ESZENYI BÁZISISKOLA ALSÓ TAGOZATOS TANULÓINAK KÖRÉBEN</i>	275
<i>Jaskóné Gácsi, Mária: GAMIFICATION – TESTS OF STRENGTH IN THE DIGITAL SPACE FROM AN EDUCATOR'S PERSPECTIVE</i>	283
<i>Gonda, Zsuzsa: THE FEATURES OF TEACHING METHODS IN ONLINE HUNGARIAN LANGUAGE AND LITERATURE LESSONS DURING PANDEMIC</i>	295
<i>Гікоб Андрія: РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ</i>	307
<i>Molnár, Ákos – Prisztočka, Gyöngyvér: THE POSSIBILITY OF A NEW TREND IN THE TEACHING OF PHYSICAL EDUCATION IN SCHOOLS</i>	313
<i>Nagy Béla: A GENETIKA ONLINE OKTATÁSÁNAK SAJÁTOS-SÁGAI</i>	327
<i>Nagy-Kolozsvári, Enikő – Fábrián, Márta – Huszti, Ilona: USING GAMES IN THE YOUNG LEARNER ENGLISH CLASSROOM IN TRANSCARPATHIA</i>	333
<i>Papp, Beáta: HUNGARIAN-ITALIAN BILINGUAL EDUCATION IN THE LIGHT OF PUBLIC EDUCATION POLICY</i>	343
<i>Papp Gabriella: ONLINE FELÜLETEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA OKTATÁSSZERVEZÉS ÉS E-TEST SZERKESZTÉSE CÉLJÁBÓL</i>	351
<i>Tadeyeva Maria – Tadeyev Petro – Pávlovics Judit: INNOVÁCIÓS TECH- NOLÓGIÁK FEJLŐDÉSE A TEHETSÉGGONDOZÁSBAN</i>	359

<i>Szabó L. Dávid: A KOMMUNIKÁCIÓS KOMPETENCIA DIGITÁLIS FELADATOKKAL VALÓ FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 7. ÉVFOLYAMÁN A DUALIZMUS KORSZAKÁNAK TANÍTÁSÁKOR</i>	367
<i>Az ukrainai oktatás helyzete a pandémia és a háborús körülmények között / Стан освіти в Україні в умовах пандемії та війни / The educational situation in Ukraine during the pandemic and war</i>	379
<i>Борисюнок Максим: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	381
<i>Васютіна Тетяна: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 013 «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»</i>	387
<i>Височан Леся: ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ” У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ</i>	395
<i>Джандя Галина: ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ</i>	401
<i>Дзямко Вікторія – Дзямко Віталій: ТРАНСФОРМАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ЗДІЙСНЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ</i>	405
<i>Золотаренко Тетяна: ДОСВІД ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У НОРВЕГІЇ</i>	411
<i>Кіт Галина: НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ОРІЄНТАЦІЯ НА ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ</i>	417
<i>Коломісць Дмитро – Івашкевич Євген – Тертична Таїсія: РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ</i>	425
<i>Лазаренко Наталія – Коломісць Алла – Жовнич Олесь: МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ</i>	431
<i>Орос Ільдико – Біда Олена – Кучай Тетяна: ОСВІТА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ І НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	435

<i>Осердчук Ольга</i> : ОРГАНІЗАЦІЯ ПАРТНЕРСТВА ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ОСВІТІ З МЕТОЮ ЯКІСНОГО МОНІТОРИНГУ	443
<i>Силадій Іван – Маринець Надія</i> : ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ГЛОБАЛЬНОГО ВИМІРУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	449
<i>Хижняк Інна</i> : ПРОБЛЕМАТИКА НАУКОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	455
<i>Чопак Єва</i> : МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	463
<i>Шука Галина</i> : ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ЗА ВИБОРОМ.....	469
<i>Inklúzió – lelki egészség – egészség tudatosság – perspektívák / Інклюзія – психічне здоров'я – усвідомлене ставлення до здоров'я – перспективи / Inclusion – mental health – health awareness – perspectives.....</i>	477
<i>Атроценко Тетяна</i> : ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ	479
<i>Berghauer-Olasz Emőke</i> : MENTÁLHIGIÉNÉS TÁMOGATÓ CSOPORT LEHETŐSÉGEI A FELSŐOKTATÁSBAN.....	485
<i>Biró Brigitta</i> : RAJZFEJLŐDÉSI SAJÁTOSÁGOK ÓVODÁS- ÉS KISISKOLÁSKORBAN	497
<i>Bús Ágnes – Bús Éva – Kovács-Bogya Tünde – Szántainé Baráth Anita</i> : SZEREPKONFLIKTUSOK A FELSŐOKTATÁSBAN A PANDÉMIA IDEJÉN	507
<i>Ceglédi Tímea – Fekete Dorottya – Pusztai Gabriella</i> : ÉRTÉKEK A REZILIENS PEDAGÓGUSOK ÉLETÚTJAIBAN.....	517
<i>Csebil Anikó</i> : TESTI ÉS LELKI EGÉSZSÉG, SPORTOLÁSI SZOKÁSOK A FŐISKOLAI CAMPUSON A PANDÉMIA IDŐSZAKÁBAN.....	523
<i>Erdei, Róbert</i> : A PROGRAMME TO FOSTER RESILIENCE AMONG KINDERGARTEN CHILDREN.....	531
<i>Гребя Ілдіко – Шелельо Тетяна – Гаврилюк Ілона</i> : БУЛІНГ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ТА ВПЛИВ РІЗНИХ ФАКТОРІВ НА ЙОГО РОЗВИТОК	539

<i>Hanák Zsuzsanna:</i> ÁLLAPOT- ÉS VONÁSSZORONGÁS VIZSGÁLATA EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN.....	545
<i>Kiss Magdaléna:</i> TANÁRI ATTITŰD A VAKOK OKTATÁSÁBAN.....	553
<i>Kondé Zoltán – Kovács Judit:</i> A COVID-TAPASZTALATOK ÖSSZEFÜGGÉSE A COVIDDAL KAPCSOLATOS IMPLICIT BEÁLLÍTÓDÁSOKKAL.....	561
<i>Kós Nóra:</i> KRÍZISHELYZETBEN ADÓDÓ TRAUMA TERÁPIÁJA.....	571
<i>Lestyán Erzsébet:</i> KRÍZISHELYZETEK MEGOLDÁSA PEDAGÓGIAI MÓDSZEREKKEL	579
<i>Михайлович Кристина:</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ УГОРЩИНІ.....	587
<i>Пісняк Валентина:</i> ІНКЛЮЗІЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЯК ПІДТРИМАТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	593
<i>Sándor Zita:</i> COVID–19-JÁRVÁNY MEGÉLÉSE ÉS BIOPSZICHOSZOCIÁLIS HATÁSA EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN	599
<i>Simon Gabriella:</i> AZ ONLINE OKTATÁS HATÁSAI A PANDÉMIA ALATT, LEHETŐSÉGEINK.....	615
<i>Sütő Éva:</i> TÁPLÁLKOZÁSI SZOKÁSOKAT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK KISISKOLÁSKORBAN A PANDÉMIA IDEJE ALATT.....	625
<i>Sýkora Hernády Katalin – Horváth Kinga – Pribéek László – Szabó L. Dávid:</i> A TÁVOKTATÁS HATÁSA A TANÁRI ÉNHATÉKONYSÁGRA	635

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ОРІЄНТАЦІЯ НА ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Kit Галина

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
galinakit12@gmail.com; ORCID 0000-0003-2986-9079*

Новій українській школі, яка ставить за мету виховати інноватора та відповідального громадянина, конкурентноспроможну особистість, яка вміє критично мислити, не боїться висловлювати власну думку, ухвалювати відповідальні рішення, дотримується прав людини, потрібен не просто вчитель-професіонал, а вчитель-дослідник, який знаходиться у постійному творчому пошуку, який аналізує хід і результати освітнього процесу, апробує нові підходи, пропонує інноваційні рішення. Водночас учитель-дослідник залучає до творчих пошуків учнів, що забезпечує формування активної особистості, здатної до кардинальних продуктивних змін не лише у своєму житті, а і в житті країни. «Педагогічні дослідження, – як зазначають сучасні вчені, – покликані стати інструментами, завдяки яким забезпечуватиметься подальший розвиток освіти в цілому» (Sivachenko, Demchenko, Vakaliuk, Valentieva, Kit 2022, p. 653).

Таким чином, з-поміж основних функцій професійної діяльності вчителя-вихователя, особливої ваги набуває дослідницька функція. Оволодіння цією функцією значною мірою відображає нове розуміння змісту підготовки майбутнього вчителя, який має формуватися як творча особистість, здатна до самонавчання упродовж життя, яка прагне постійного самовдосконалення, саморозвитку, володіє достатнім потенціалом для продукування і реалізації у практичній діяльності перспективних ідей, які відображають нагальні потреби сучасної школи.

Дослідницький характер педагогічного процесу обґрунтований у працях видатних педагогів Я.А.Коменського, Й.Г.Песталоцці, А.Дістервега, К.Д.Ушинського, В.О.Сухомлинського. Їх ідеї послужили основою трактування дослідництва як однієї з найважливіших характеристик творчого педагога, педагога-майстра, якому властиві вміння

нетрадиційно мислити, дослідницька сміливість, відмінна інтуїція, усвідомлення необхідності професійного самовдосконалення.

З огляду на це, надзвичайно важливим завданням в освітній галузі є підготовка вчителя до пошуково-дослідницької діяльності, проведення продуктивного педагогічного дослідження, налаштування його праці на творчі наукові пошуки, продукування і прийняття нестандартних і водночас науково обґрунтованих рішень. Дослідницька підготовка майбутніх педагогів передбачає реалізацію системи спеціальних завдань, серед яких: забезпечення усвідомлення студентами педагогічної діяльності як наукової у стінах освітнього закладу, що поєднує навчально-виховну роботу з науковими пошуками, відповідної мотивації науково-дослідної роботи; прищеплення інтересу до навчальних і наукових досліджень, формування дослідницької складової у світогляді студентів, орієнтація на дослідницький підхід у процесі освоєння окремих фактів, явищ, процесів педагогічної дійсності; освоєння ними методів та технологій науково-педагогічного дослідження, формування дослідницьких умінь та навичок; употужнення творчого потенціалу студентів шляхом збагачення їхнього дослідницького досвіду. Водночас варто наголосити на ще одному, не менш важливому завданні – забезпечення орієнтації на організацію пошуково-дослідницької діяльності молодших школярів, освоєння педагогічно доцільних методик керівництва науковими пошуками учнів.

Успішне виконання поставлених завдань можливе за умови реалізації комплексу заходів. Майбутні педагоги, починаючи з I курсу навчання у ЗВО, мають потрапити в атмосферу наукових пошуків на кафедрах і в студентських аудиторіях, академічної творчості, професійного змагання, що забезпечуватиме професійне становлення педагога-дослідника. Широке залучення студентів до роботи у наукових гуртках, проблемних групах, участі у наукових конференціях, фахових конкурсах безумовно теж сприятиме формуванню у них дослідницьких умінь і навичок. Вагому роль у цьому процесі відіграють і навчальні заняття. Поряд із спеціальними дисциплінами («Основи науково-педагогічних досліджень», «Методологія і методи наукових досліджень» та ін.) практично всі навчальні дисципліни, особливо психолого-педагогічні, мають забезпечувати відповідну спрямованість на науково-дослідну роботу студентів, мати у своєму арсеналі і ефективно використовувати комплекс завдань пошуково-дослідницького характеру.

Історія суспільного розвитку засвідчує, що дослідницьке ставлення до оточуючої дійсності, до пізнання фактів і явищ навколишнього світу

прискорює прогресивний поступ цивілізаційних процесів, вдосконалює трудову діяльність, а заодно підносить на вищу ступінь розвитку людину як рушій прогресу. Дослідницька практика особистості сприяє формуванню її пізнавальних здібностей, розумових сил і творчих умінь, тому, без сумніву, має бути, включена у навчання. Як зазначають сучасні дослідники, «хід реалізації педагогічних досліджень вже не виокремлюється від загального навчального процесу, а інтегрується до нього» (Sivachenko, Demchenko, Vakaliuk, Valentieva, Kit 2022, p. 653).

І вчені-дослідники, і педагоги-практики відзначають високу ефективність застосування дослідництва у навчанні для поглиблення інтересу учнів до творчо-пізнавальної діяльності, для формування у них відповідних компетентностей, дослідницької позиції у сприйнятті й осмисленні світу. Природа обдарувала дитину схильністю до дослідження оточуючої дійсності, а правильно організоване навчання має розвивати цю схильність, прищеплювати школярам смак до дослідження, озброювати методами пошуково-дослідної діяльності, вдосконалювати мисленнєві уміння школярів – аналізувати, синтезувати, порівнювати, виділяти головне, доводити, класифікувати, комбінувати, узагальнювати, робити висновки. Варто наголосити, що пошукова і дослідна діяльність сприяють розвитку самостійності учнів, що особливо важливо в умовах потужного оновлення інформації, необхідності привчання школярів до самостійного здобування знань, до самоосвіти.

Дослідницькою діяльністю учнів вважають ту, що пов'язана з виконанням ними творчого, дослідницького завдання, рішення якого попередньо невідоме і передбачає проходження певних етапів, відповідно до яких відбувається дослідження в науковій сфері: постановка проблеми, вивчення теоретичних аспектів обраної теми, висунення гіпотези дослідження, підбір дослідницького інструментарію і проведення емпіричного дослідження, збір, обробка, аналіз та узагальнення отриманих даних, формулювання висновків і рекомендацій. Реалізація дослідницького підходу в освітньому процесі забезпечує набуття учнями досвіду творчої діяльності, самостійного пошуку нових знань, підносить у свідомості дитини цінність пізнання.

Пошуково-дослідницька діяльність поєднує в собі теоретичну і практичну сторону, які тісно пов'язані і однаково цінні. Григорій Ващенко відзначав, що узгодження практичної роботи з теоретичними знаннями стимулює винахідливість учня та інтерес його до наукових знань (Ващенко 1997).

Варто наголосити, що творчий характер процесу навчання і для учнів, і для вчителя буде забезпечено насамперед за умови, коли він буде спланований і реалізований як дослідницька діяльність самих дітей. Виходячи з цього, учитель має цілеспрямовано і системно формувати в учнів інтерес до самостійного пошуку, до навчальних і наукових досліджень, створювати умови для розвитку дослідницької складової у світогляді учнів, їх інтелектуальних здібностей, дослідницьких умінь і навичок, збагачувати творчі спроможності школярів на основі формування їхнього дослідницького досвіду, що забезпечить формування активної, компетентної, творчої особистості.

Основними завданнями педагога в організації пошуково-творчої діяльності учнів Нової української школи стають: формування первинних дослідницьких умінь (користування книгою та іншими джерелами інформації, роботи з дослідними матеріалами), ознайомлення з найпростішими методами і правилами проведення дослідної роботи, формування наукового світогляду, розвиток мисленневих операцій, зокрема, нестандартного типу мислення, особистих якостей дослідника у молодших школярів. Недарма в освітньому просторі НУШ серед зон навчально-пізнавальної діяльності виділяється дослідницька зона як осередок дослідницько-пізнавальної діяльності учнів, що спрямований на розвиток їх дослідницьких здібностей (Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти).

Учитель має бути готовим до організації пошуково-творчої діяльності учнів, мати відповідне методичне забезпечення, а водночас здійснювати морально-психологічну підтримку юного дослідника, допомагати йому у самовизначенні, пошуку найефективніших шляхів дослідження, розв'язанні проблемних ситуацій, отриманні практичному доступу до інформації, визначенні об'єкта дослідження тощо. Дослідну і пошукову діяльність слід будувати на принципах: науковості, доступності, єдності теорії і практики, наступності, об'єктивності, системності, природовідповідності, індивідуалізації, демократизації.

Особливо важливою є безпосередня допомога, моральна підтримка педагогом учня на початкових етапах дослідження: зацікавлення до самостійного пошуку, активності, спостереження, усвідомлення необхідності пізнання. Доречно згадати в цьому контексті думку Я. А. Коменського про те, що людей варто навчати найголовнішим чином того, щоб вони здобували знання не з книг, а спостерігали самі небо, землю, дуби і буки, тобто щоб вони самостійно досліджували і пізнавали предмети, а не запам'ятовували тільки чужі спостереження і пояснення.

Оскільки молодший школяр схильний до наслідування, вчителю постійно слід пам'ятати про власний приклад, який не лише надихає, спонукає, а й забезпечує співпрацю. Прикладом такої надихаючої співпраці в учнівських дослідженнях є подвижницька діяльність Ш. О. Амонашвілі, який спонукав дітей проявляти творчість, робив це разом з ними, морально підтримуючи їх, фантазуючи, переживаючи разом радість праці, створюючи кожному ситуацію успіху. На думку педагога (Амонашвілі 1991), навчально-пізнавальна діяльність школяра обумовлюється і характером відносин, рівнем взаємодії між учителем і учнем (або учнем і учнем) на основі співробітництва. Природженою рисою дитини, за Ш. О. Амонашвілі, є прагнення до співробітництва, яке несе радість спільного буття, праці. Творча взаємодія педагога з дитиною є надзвичайно корисною у дослідній діяльності учня і водночас полегшує роботу вчителя, створює атмосферу постійного пошуку, спонукає і зацікавлює учня.

Пошуково-дослідницька діяльність молодших школярів напряму залежить від учителя, який є її організатором і керівником, звідси важливо наголосити на вимогах до вчителя в контексті реалізації цієї сфери його професійної діяльності. Учитель як організатор творчих пошуків учнів має бути гуманістично спрямованим на особистість людини, утверджувати і словом, і ділом найвищі духовні цінності, моральні норми поведінки і стосунків. Його гуманістична спрямованість має відображати активну позицію у визначенні стратегії педагогічних дій, їх мети, змісту, методів, засобів, ціннісного ставлення до педагогічної дійсності, до всіх учасників освітнього процесу. Вагому роль відіграє і особистісна спрямованість учителя, його ціннісні орієнтації, педагогічна майстерність, здібності, професійна компетентність, креативність, володіння нестандартним типом мислення, здатність відхилятися від шаблонів та творчо діяти в нових ситуаціях тощо.

Активному співробітництву з учнями в організації їх пошуково-дослідницької діяльності сприяє володіння вчителем широким спектром інтелектуальних, моральних та духовних засобів, що забезпечують педагогічну взаємодію в системі «учитель – учень». Необхідна мобілізація інтелекту, морально-вольових зусиль, організаторських і комунікативних здібностей, володіння методами, прийомами і засобами навчання і виховання. Важливу роль відіграє органічне поєднання інтелектуальних (кмітливості, професійне спрямування пізнавальних процесів (сприймання, уваги, уяви, пам'яті, мислення), спрямування на розвиток творчих здібностей учня) і моральних (любов до дітей, віра в їх можливості та здібності, педагогічна справедливість, вимогливість та повага до вихованця) засобів.

Щоб успішно організувати пошуково-творчу діяльність молодших школярів, учителю необхідні такі здібності особистості: комунікативність (внутрішня потреба у спілкуванні, готовність легко вступати в контакт, викликати позитивні емоції у співрозмовника й відчувати задоволення від спілкування); педагогічний оптимізм (розвиток особистості через вплив на позитивні якості, опору на позитивне); емоційна стабільність (здатність до самоконтролю, саморегуляції у будь-якій ситуації, вміння не реагувати на чинники, що провокують емоційний зрив); перцептивні здібності (професійна спостережливість, проникливість, пильність, педагогічна інтуїція, здатність проникати у внутрішній світ дитини, сприймати і розуміти іншу людину); креативність (здатність до творчості, спроможність генерувати нестандартні ідеї, відходити від шаблонів, успішно розв'язувати проблемні ситуації).

Відіграючи першочергову роль в організації пошуково-творчої діяльності учнів початкової школи, учитель реалізує дві однаково важливі її сторони: операційну (забезпечує поетапність роботи, належну її підготовку, постановку завдань, здійснює допомогу, контроль, корекцію, підведення підсумків тощо) та особистісну (проявляє професійну компетентність, педагогічну майстерність, відкритість у спілкуванні, комунікативність, перцептивні здібності, емоційну стабільність, оптимістичність, креативність, транслює ціннісні орієнтації).

Оскільки метою вчителя є підготовка дитини до пошуково-дослідницької роботи, то він сам має бути добре підготовленим до цієї роботи, постійно займатись самовдосконаленням, прагнути до професійного зростання. Педагог як організатор пошуково-дослідницької діяльності учнів повинен володіти системою сучасних наукових знань, інноваційних методик та технологій, знати історію та тенденції розвитку предмета дослідження, бути практичним психологом, що вміло вибудовує свої стосунки з учнями, здійснює особистісний та індивідуальний підхід, створює необхідні умови для пошуково-дослідницької діяльності учнів. Володіючи дослідницькими якостями та творчим потенціалом, вчитель має наполегливо розвивати свої інтелектуальні здібності, інноваційний потенціал, уміння і навички дослідницької діяльності, вміння нетрадиційно мислити, дослідницьку сміливість, інтуїцію, здатність до проєктивної діяльності, прагнення до професійного самовдосконалення, підвищення рівня педагогічної майстерності.

Ефективне застосування пошуково-дослідницької діяльності у початковій школі залежить від дотримання ряду педагогічних умов: ство-

рення відповідної робочої атмосфери, стимулювання учнів до творчого пошуку і дослідження; забезпечення індивідуального характеру дослідницького процесу; практична орієнтованість пошуково-дослідницьких завдань; використання нових способів дослідження з орієнтацією на мету пошуково-дослідницької діяльності та її досягнення; забезпечення ситуації успіху, відчуття радості від кожного нового «самостійного» (чи колективного) відкриття; здійснення постійного контролю поточних результатів із внесенням доцільних коректив; володіння самим учителем дослідницькими якостями й високим творчим потенціалом.

Проведення майбутніми вчителями педагогічних досліджень під час навчання у ЗВО, формування у них готовності до організації пошуково-дослідницької діяльності молодших школярів передбачає і уміння облаштовувати відповідне освітнє середовище, формулювати методичні рекомендації учасникам освітнього процесу щодо проведення навчальних і наукових досліджень у школі I ступеня: прищеплювати учням інтерес до навчальних і наукових досліджень шляхом проведення спостережень учнів за оточуючим, дослідів, постановки проблемних запитань, стимулювати їх пізнавальну активність дослідницького спрямування; вводити у процес навчання (на усіх предметах з урахуванням специфіки освітніх галузей) елементи пошуково-дослідницької діяльності; розвивати дослідницьку складову у світогляді учнів; широко застосовувати проблемні ситуації, частково-пошукові, проблемні, дослідницькі методи, вводити інтерактивні технології навчання; вивчати та впроваджувати елементи дослідницької практики передових учителів, європейський досвід; на основі врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів забезпечувати індивідуалізацію дослідницьких пошуків молодших школярів; здійснювати постійний контроль за результатами навчальних і наукових досліджень учнів та високо оцінювати їх самостійність, активність, нестандартні рішення, що спонукатиме їх до подальших творчих пошуків; створювати атмосферу творчого співробітництва, зацікавленості процесом наукового пізнання.

Пошуково-дослідницька діяльність учнів початкової школи буде значно результативнішою, якщо вчителі, які її організують, ще будучи студентами ЗВО, активно включатимуться у науково-дослідну роботу різних форм та спрямування і будуть чітко орієнтовані на необхідність проведення з учнями навчальних і наукових досліджень з метою досягнення стратегічних цілей освітнього процесу.

Література

- Амонашвілі Ш.О. Психологічні основи педагогіки співробітництва: Книга для вчителя. К.: Освіта, 1991. 111 с.
- Ващенко Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. К.: Українська видавнича спілка, 1997. 205 с.
- Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти: Міністерство освіти і науки України. URL: [https:// www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf) (дата звернення: 23.10.2020)
- Sivachenko Inna, Demchenko Olha, Vakaliuk Ivanna, Valentieva Tatyana, Kit Halyna. Problems and Perspectives of Pedagogical Research in the Context of Digitalization IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security VOL.22 No.6, pp. 652-657. June 2022. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.6.81> (http://www.ijcsns.org/07_book/html/202206/202206081.html).

References

- Amonashvili, Sh.O. (1991). Psykholohichni osnovy pedahohiky spivrobitnytstva [Psychological foundations of cooperation pedagogy] : Knyha dlia vchytelia. K.: Osvita [in Ukrainian].
- Vashchenko, H. (1997). Zahalni metody navchannia [General teaching methods] : Pidruchnyk dlia pedahohiv. K.: Ukrainska vydavnycha spilka [in Ukrainian].
- Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi osvity [New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary education reform] : Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. URL: [https:// www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf) (data zvernennia: 23.10.2020) [in Ukrainian].
- Sivachenko, I., Demchenko, O., Vakaliuk, I., Valentieva, T., Kit, H. (2022). Problems and Perspectives of Pedagogical Research in the Context of Digitalization [Problemy ta perspektyvy pedahohichnykh doslidzhen u konteksti tsyfrovizatsii]. IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security. VOL. 22 No.6, 652-657.

В 41 Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування. Наукове видання (Збірник наукових праць) Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II / Редактори: Емьовке Бергхауер-Олас, Єва Гуттерер, Ілдіко Греба та Каталін Поллої. Берегове: ЗУІ ім. Ференца Ракоці II, 2024. – 652 с. (українською, угорською та англійською мовами)

ISBN 978-617-8143-15-2 (палітурка)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

Збірник наукових праць містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування», яка відбулася 30–31 березня 2023 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.

УДК 370:061.3

Наукове видання

**ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 30–31 березня 2023 року

Збірник наукових праць

2024 р.

Рекомендовано до видання у друкованій та електронній формі (PDF)
рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
(протокол №1 від «25» січня 2024 року)

Підготовлено до видання кафедрою педагогіки, психології, початкової, дошкільної
освіти та управління закладом освіти спільно з Видавничим відділом
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

За редакцією:

Емьовке Бергхауер-Олас, Єва Гуттерер, Ілдіко Греба та Каталін Поллої

Технічне редагування та верстка: *Олександр Добош, Ласло Вездел та Вівісі Товт*

Коректура: *Ілдіко Гріца-Варцаба, Ілдіко Греба та Катерина Лізак*

Дизайн обкладинки: *Вівісі Товт*

УДК: *Бібліотека ім. Опацої Черє Яноша при ЗУІ ім. Ф.Ракоці II*

Відповідальний за випуск:

Олександр Добош (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)

Матеріали наукового видання рецензовані Науковою радою
міжнародної науково-практичної конференції.

За зміст наукових праць відповідальність несуть автори.

**Проведення конференції та друк видання здійснено
за підтримки уряду Угорщини.**

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (адреса:
пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)
*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 7637 від 19 липня 2022 року*

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Карпатської України 36, м. Ужгород, 88006. Електронна
пошта: print@rik.com.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 21.05.2024. Шрифт «Garamond».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м². Друк цифровий. Ум. друк. арк. 52,98.

Формат 70x100/16. **Замовл. №**